

Deze inventaris bevat **31** zakzonnewijzers die zich in musea of openbare gebouwen bevinden.

Op elke pagina is een zonnewijzer beschreven met de meeste bijzonderheden. Indien beschikbaar, zijn er foto's toegevoegd.

KATALOGUS Nr.: ANT171 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Horizontale zakzonnewijzer met volgende teksten:

Uurwijzerplaten voor de breedtegraden: '40 - 45 en 50', en de handtekening: 'Delure - Paris'. Stijlvolle spil in de vorm van een vogel (regelbaar), voor de breedtegraden 40 en 60, (terugslaan). Op de andere zijde, een veer voor de spil, en een stedenlijst met breedtegraad. Op de bodem van de kom: 'Touloze 49 - Segevie 41 - Pampelume 43 - Cap Finistère 43 - Taragon 41 - Salamanque 41 - Barcelone 41'. Op de plaat: Paris 49 - Rozes 42 - Naples 41 - Saragose 42 - Madrid 41 - Lisbonne 39 - Valence 39 - Toleda 40 - Milan 45 - Lyon 46 - Rome 42 - Girone 42 - Bayonne ? - Valadolid 42 - La Corogne 43 - Bragance 42 - Badajos 39 - Turin 44'.

Datering: 1700 - 1799

Afmetingen: 70 mm lang, 61 mm breed en 10 mm hoog.

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

© Collectie Archief MAS

© Patric Oyen

KATALOGUS Nr.: ANT173 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnwijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Zilveren zakzonnwijzer met kompas gemaakt door Chapotot.

Achthoekige wijzerplaat met uurverdeling op de rand in Romeinse cijfers. In het midden burijsgravure voorstellende een bloemenmotief met zonnebloem. Rond het motief uurverdeling in arabische cijfers. Op de onderkant der plaat een kompas. Dwars over de plaat de zonnwijzer neerklapbaar. Driehoek (stijl) met graadverdeling en ornament. Tegen de plaat geklonken een gegraveerde plaat een vogel voorstellende. Wijzerplaat gemerkt: "Chapotot", Paris pour 50 degrez".

Onderkant der plaat. Kompasdoos waarin bladermotief gegraveerd. In de plaat gegraveerd: "Berne 40. Paris 49. Reims 49.

Londres 51. Vienne 49. Rennes 47. Marseille 43. Strasbourg 49. Toulouse 43. Calais 52. Lisle 50. Geneve 45. Rome 42.

Tours 47. Madrid 41. Nancy 49. Anvers 51. La Rochelle 46. Bordeaux 49. Turin 44. Dijon 47. Lion 45".

Afmetingen: 5 mm hoog, 60 mm lang en 46 mm breed

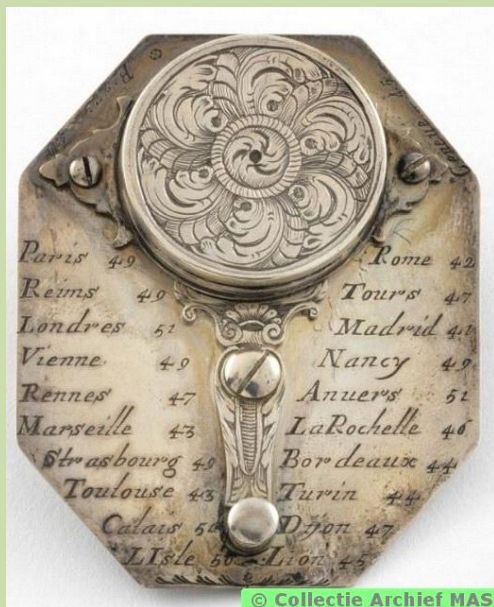
Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT174 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Koperen zonnewijzer met kompas (rococo)

Achthoekige koperen plaat bewerkt met Rococo ornament. In het midden kompasdoos. Latijnse aanduidingen der windstreken. Op de plaat op één der zijden een scharnier waaraan een opengewerkte platte ring. Op de ring cijferaanwijzingen in Romeinse letters. In de diameter van de ring een koperen stang lopende op de diameter in het midden voorzien van een haaks op de stang staande scherpe stift. De stang is draaibaar op zijn assen. Op de zijkant van de ring een gleuf. In de gleuf glijdt een cirkelsegment met graadverdeling van 10 tot 90. Het segment zit met een scharnier op de plaat vast. Onderkant van de plaat verguld (?). In het midden de kompasdoos waarop gegraveerd Elev. Pon. Lisbon 39 Rome 42 Vened 45 Wien Munche Augsp 48 Nürnberg Regensp 49 Prag 50 Riga 56 Moskau 57 Petersb. Stocholm 60 L.T.M.

Datering: 1775 - 1799

15 mm hoog, 51 mm breed en 51 mm lang

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT175 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

De verwerving werd verkregen op 22 januari 1954 door de Vrienden van het Nationaal scheepvaartmuseum. De

zakzonnewijzer is een onderdeel van een koffer met cartografieinstrumenten.

Achthoekige plaat, gedragen door 3 pilonen. Loodrechte beugel met ladder der breedtegraden: 46° - 47° - 48° - 49°, koord en vasthechting. Een ronde uurwijzerplaat verdeeld in 1/2 uren, van 4 tot 12 en van 1 tot 8, met de beschrijving: "Horizontale Solis & Lunae".

Een wijzerplaat duidt de ouderdom van de maan aan. Van 1 tot 28 en de beschrijving: "Ae T Luna". Een mobiele maanwijzerplaat (2x van 1 tot 12). Kompas : SE - OR - MR - OC. Alsook een pijl voor de verbuiging (glas ontbreekt). Op de andere zijde: Verende schaal voor de beugel, en op de bodem van de kom, een stedenlijst met de breedtegraad : Laubach 46° - Zurch - Inssprug - Lion 47° - Wien - Munchen - Paris 48° - Heydelberg - Regenspurg - Nurnberg 49° - Frankfurt am Main - Prag - Mainz 50°.

Gemaakt door Martin, Johan

Afmetingen: 64 mm breed, 66 mm lang en 15 mm hoog.

Oorsprong tekst: MAS

KATALOGUS Nr.: ANT176 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR: 1666

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

De verwerving werd verkregen op 22 januari 1954 door de Vrienden van het Nationaal scheepvaartmuseum.

AS.1954.011.041

De houten zakzonnewijzer bestaat uit een kompas, een verticale en een horizontale zonnewijzer.

Beschrijving:

Kant A: Lijst met de breedtegraden van 46 Europese steden.

Kant B: Vertikale kader voor de breedtegraden van 36° tot 54°, signatuur: "Verfertigt von David Beringer".

Kant C: Horizontale kader voor de breedtegraden: 40° - 50° - 55°. Kompas met: Noord - Oost - Zuid - West, en pijl voor verbuiging.

Datering: 1700 - 1799

Afmetingen: 70 mm lang, 46 mm breed en 17 mm hoog.

Oorsprong tekst: MAS

KATALOGUS Nr.: ANT177 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR: 1666

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Gecombineerde tweeluikige zakzonnewijzer uit ivoor.

WIJZERPLAAT - KANT A: Equinoxale wijzerplaat (universeel) met tweemaal de verdeling '1 - 12'. Polaire wijzerplaat, met de verdelingen: '8 - 12' en '1 - 4'.

WIJZERPLAAT - KANT B: Maankalender. Schijf met kalender: 'januari, februari, . . . , november, december' met de dagverdelingen en wijzerplaat met tweemaal de verdeling '1 - 12'. Draaischijf met register en verdeling van '1 - 30', 2e draaischijf met register en opening voor de verschillende standen van de maan.

WIJZERPLAAT - KANT C: Horizontale wijzerplaat met de verdeling '4 - 12' en '1 - 8'. Kompas met veelkleurige windroos, en ster met 8 vertakkingen, verdeeld in viermaal 90°. Stedenlijst met breedtegraden: 'Paris 48° - Rouen 49° - Lyon 45° - Bruxelles 51° - Rome 42° - Rochelle 46° - Venise 45° - Milan 44° - Dôle 46° - Marseille 42° - Londres 51° - Amsterdam 52° - Rheims 48° - Dieppe 50°'.

WIJZERPLAAT - KANT D: Eeuwigdurende kalender. Draaischijf met maand- en dagverdelingen.

De handtekening: "Uitgevonden en gemaakt door Charles Bloud - Dieppe". Op de zijkant een kleine uitsnijding, met sluiting. Afmetingen: 77 mm lang, 73 breed en 15 mm hoog.

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT178 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Gecombineerde tweeluikige zakzonnewijzer uit ivoor, gegraveerd in rood en zwart.

WIJZERPLAAT - KANT A: windroos verdeeld in 32 kompasstreken. Rond venster voor het controleren van het kompas. Aan de onderkant staat een afbeelding van een lelie (lysbloem?).

WIJZERPLAAT - KANT B : opschrift 'mpone filum foxamini quodici noci tui polum indicat et hora habitur in circulo qui bodem numero' --- ladder voor de breedtegraden --- wijzerplaats met dierenriem --- opschriften 'Quantitas dieei' - 'Polari inscribitur' - 'Polus compassus in calle landt'

WIJZERPLAAT - KANT C:- kompas (windroos en naald zijn niet origineel) --- horizontale wijzerplaat voor de breedtegraden --- wijzerplaat voor groot en klein uur.

WIJZERPLAAT - KANT D:- 'Compassus prope ferum non recte assignare potest' --- wijzerplaat met maanstand 'Plenilunium - Prima Quarta Novillunium - Ultra Quarta' + verdelingen van '1 - 29' + verdelingen 2x '1 - 12' --- beweegbare schijf met register tweemaal verdeeld '1-12' met inscriptie "Nacht Uhr".

Afbeelding van een gekroonde slang (merk van Hans Ducher).

Afmetingen: 105 mm lang, 85 mm breed en 18 mm hoog.

Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum (Antwerpen)schenking 22 januari 1954.

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

© Patric Oyen

© Patric Oyen

KATALOGUS Nr.: ANT179 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Gecombineerde tweeluikige zakzonnewijzer uit ivoor. Kompas is niet meer aanwezig.

Verwerving: Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum (Antwerpen)schenking 22 januari 1954.

Afmetingen: 84 mm breed, 100 lang en 25 mm hoog.

Oorsprong tekst: MAS

© Collectie Archief MAS

© Collectie Archief MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT180 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Zakzonnewijzer en kompas in gegraveerd koper en zilver & verpakt in lederen foedraal.

Vierkante plaat, rustend op drie vijzen, uitgesneden en gegraveerd, met kompas 'Se - Or - Mr - Oc', alsook een pijl voor de verbuiging. Een ladder voor de breedtegraad '10 - 90'. Een beugel met loodlijn. Een uurring die verdeeld is in 1/2 uren, van '3 - 12' en van '1 - 9'. De bodem van de kom is versierd met een bloem.

Aan de binnenzijde van het deksel van de foedraal bevindt zich een ronde plaat in geel koper met een stedenlijst, breedtegraad en handtekening. 'Elevat Poli Jezus 32 - Lisabon 39 - Madrid 40 - Rom 42 - Belgr 44 - Vened, Florenz 45 - Woemm. Augsp 48 - Nurnb, Regensp 49 - Prag 50 - Dresden,; eo/z 51 - Warsch, Amsterdam 52 - Danzig 55 - Copenhag 56 - Mosc 57 - Stockh 60 --- L.T. Muller'

Verwerving: Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum (Antwerpen)schenking 22 januari 1954.

Afmetingen: 67 mm breed, 70 lang en 20 mm hoog.

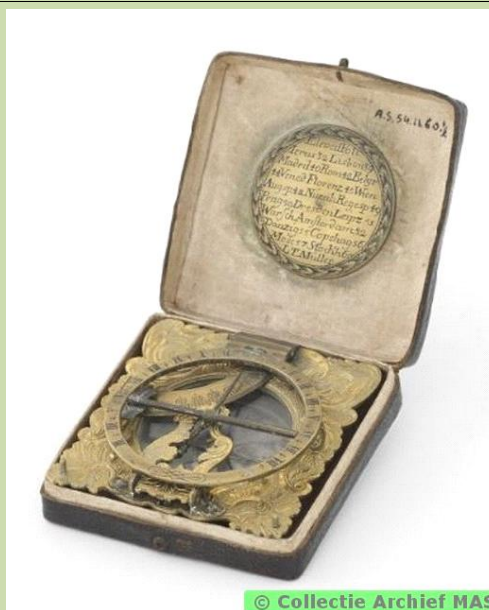
Vervaardigers: Muller, L.T.

Datering: 1700 - 1799

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT181 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Zakzonnewijzer en kompas (zilver), achthoekig, kompasnaald ontbreekt.

Verwerving: Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum (Antwerpen)schenking 22 januari 1954.

Afmetingen: 47 mm breed, 55 lang en 9 mm hoog.

Datering: 1700 - 1799

Oorsprong tekst: MAS

KATALOGUS Nr.: ANT182 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Zakzonnewijzer en kompas in zilver en koper, achthoekig.

Achthoekige wijzerplaat, gedragen door 3 pilonen verbonden met een loodrechte beugel, op zijn beurt gedragen door zijdekoord.

Een rond kader voor de uren, verdeeld in 1/2 uren. a) van 4 tot 12 b) van 1 tot 8, met de aanwijzing "Horizontale Solis & Lunae".

Een kader die de ouderdom van de maan aangeeft van 1 tot 28 en de aanduiding "Ae Lunae".

Een verplaatsbare maankader van 2x 1 tot 12 met een kleine index en kompas: SE - OR - ME - OE, alsook een pijl die de magnetische afwijking aanduidt.

Aan de andere zijde een verende plaat voor de beugel, en in het front van de schaal een stedenlijst met de aanduiding van :
Nürnberg - Regensburg - Heidelberg 39 - Frankfurt a Main - Prag - Würzburg - Mainz 50 - Dresden - Leipzig - Breslau - Cassel -
Cölln 51 - Conde - Berlin - Haag - Münster 52 - Braunschweig - Zell 53, alsook de signatuur: Johan Martin in Augspurg.

Verwerving: Vrienden van het Nationaal Scheepvaartmuseum (Antwerpen)schenking 22 januari 1954.

Afmetingen: 65 mm diameter en 5 mm hoog.

Vervaardiger: Martin, Johan

Datering: 1700 - 1799

Oorsprong tekst: MAS

KATALOGUS Nr.: ANT183 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnwijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Zakzonnwijzer in koper met kompas en kompasnaald.

Ronde doos, met op de bodem een windroos verdeeld in 32 kompasstreken. Deze aanduidingen gebeuren door een magnetische naald die aan ene zijde eindigt op een kruis (naald losgekomen). De zonnwijzer heeft de vorm van een kroon, met onderverdelingen van 1/4 en 1/2 uur. a) van 4 tot 12 b) van 1 tot 8.

Deksel voor zakzonnwijzer (koper).

In het midden van het deksel bevindt zich een windroos, verdeeld in 4 maal 90° en 32 windstreken. In het midden bevindt zich een signatuur: 'T. Nemes fecit'

Schenking van 23 juli 1956.

Afmetingen: 54 mm diameter en 10 mm hoog.

Vervaardiger: Nemes, F.

Datering: 1700 - 1740

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT184 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer is aanwezig in het depot van het museum.

Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.

Tweeluidige zakzonnewijzer uit hout.

Schenking van 1965.

Afmetingen: 102 mm lang, 64 mm breed en 19 mm hoog.

Datering: 1700 - 1799

AS.1965.051.001

DepartmentMaritime collection

Production placeDuitsland [staat]

Production date1700 - 1799

Materialwood [plant material], metal, metal, glass [material], cord (fiber product), paper (fiber product), paper (fiber product)

Dimensions

Oorsprong tekst: MAS

© MAS

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: ANT185 **LOCATIE:** Museum aan de Stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnwijzer is aanwezig in het depot van het museum.
Oorspronkelijke locatie: Nationaal scheepvaartmuseum in het steen.
Vlottende zonnwijzer in zakformaat. Cilindervormige doos in messing.
Afmetingen: 37 mm diameter en 16 mm hoog.

KATALOGUS Nr.: ANT237 **LOCATIE:** Felix pakhuis

STRAAT EN NUMMER: Godefriduskaai 30

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

In het Felixatelier te Antwerpen liep de tentoonstelling "Onder de Leien, een gracht vol schatten" in 2020. De tentoonstelling sloot de deuren wegens Covid-19.

Tijdens de heraanleg van de Noorderleien in 2016-2019 werd het wijzerplaatje van een zakzonnewijzer gevonden. Het wijzerplaatje was te zien in bovenvermelde tentoonstelling.

Afmetingen: diameter buitenrand 32 mm, diameter binnenrand 21 mm. Dikte 0,8 mm.

Uuraanduiding in Arabische cijfers.

Het zonnewijzerplaatje behoort tot de archeologische collectie van de stad Antwerpen.

Willy Leenders berekende de hoeken van de uurlijnen met de 12-uurlijn (met een nauwkeurigheids tolerantie van 0,5 graden) en kon daaruit afleiden dat dit een horizontale zonnewijzer moet geweest zijn geschikt voor 50° N.B. Maar voor een plaats op 51° N.B. zal hij binnen de grenzen van de afleesnauwkeurigheid ook wel geschikt geweest zijn. Daartoe zette Willy Leenders de foto eerst in een zodanige vorm dat de cirkels op de zonnewijzer perfecte cirkels zijn in de weergave.

Binnen de nauwkeurigheids tolerantie van 0,5 graden gaf dit (zie derde foto) :

11,5° à 12;0° 24,0° 37,5 à 38,0° 53,0° 70,5°

De hoeken van de uurlijnen met de 12-uurlijn voor een zonnewijzer op 50° N.B moeten zijn:

11,6° 23,9° 37,5° 53,0° 70,7°

Voor 51° N.B. Zijn ze:

11,8° 24,2° 37,9° 53,4° 71,0°

De breedtegraad voor Brussel is: 50° 51' N.B.

De breedtegraad voor Antwerpen is: 51° 13' N.B.

© Frederik Beyens

54 zonnewijzer, vermoedelijk 18de eeuw

Dit koperen wijzerplaatje is deel van een draagbare zonnewijzer en heeft een uuraanduiding in Arabische cijfers. Het werd gebruikt om met behulp van de zon de tijd af te lezen. Op het plaatje was een staafje bevestigd, dat naargelang de stand van de zon een schaduwstreep wierp op de uurlijnen. Het staafje ontbreekt, maar de wijzerplaat is nog in heel goede staat.

© archeologische collectie van de stad Antwerpen

© Willy Leenders

KATALOGUS Nr.: ANT239 **LOCATIE:** Museum aan de stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR: 1775

AANTAL STERREN:

Zakmodel zonnewijzer

Zakzonnewijzer van Duitse oorsprong in houten doosje. Cilindervormige doos met deksel in gedraaid hout (notelaar?). Kroon in gekleurd papier met: Nord-Ost-Sud-West, Wijzerplaat in papier, verdeeld van 3 tot 12 en van 1 tot 8 en sterrenkundig geplakt op de wijzer van het kompas.

Production date 1775 - 1799

Object name zakzonnewijzer

Material wood [plant material], paper (fiber product), metal

Afmetingen: Height 3.5 cm (geheel)

diameter: 4.8 cm (geheel)

Ontvangst datum 1958

Schenker: - Smekens, F.

Tekst Mas

KATALOGUS Nr.: ANT241 **LOCATIE:** Museum aan de stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

Object number AS.1943.009.119.1-2

Deksel voor zonnewijzer (zakformaat)

Buitenkant: aanduidingen met betrekking tot de kalender, de sterrenbeelden. Centraal: beweegbare naald Aan de binnenkant draaibare schijf met uitsnijding waaronder kalendernummering. Op de schijf aanduiding der dagen.

Productiedatum: 1672

Materiaal : Messing

Afmetingen: Breedte: 5.5 cm

Hoogte: 1.5 cm

Ontvangen: 1943-11-11

Oorspronkelijk eigendom van Mariteem Museum Steen

Buitenkant: aanduidingen met betrekking tot de kalender, de sterrenbeelden. Centraal: beweegbare naald Aan de binnenkant draaibare schijf met uitsnijding waaronder kalendernummering. Op de schijf aanduiding der dagen.

Tekst: vertaalde tekst van MAS

KATALOGUS Nr.: ANT242 **LOCATIE:** Museum aan de stroom

STRAAT EN NUMMER: Hanzestedenplaats 1

POSTNUMMER: 2000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Antwerpen

DEELGEMEENTE: Antwerpen

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

Etnografische collectie - Asia

Japanse zonnwijzer

Materiaal: zink en koord

Afmetingen:

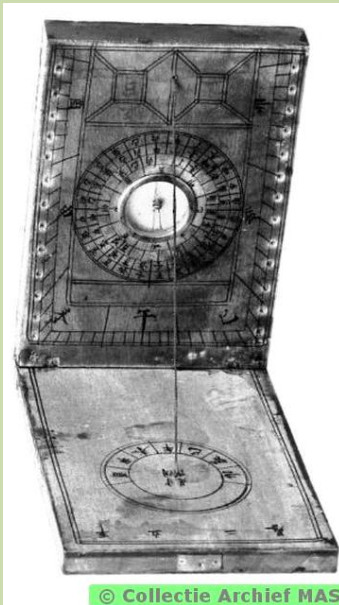
Lengte: 11.8 cm

Height: 2.3 cm

Breedte: 7.8 cm

Ontvangtdatum: 1966-11-04

Ontvangen van: Anna Van De Velde

© Collectie Archief MAS

KATALOGUS Nr.: WES152 **LOCATIE:** Gruuthusemuseum

STRAAT EN NUMMER: Dijver 17C

POSTNUMMER: 8000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Brugge

DEELGEMEENTE: Brugge

BOUWJAAR: 1775

AANTAL STERREN:

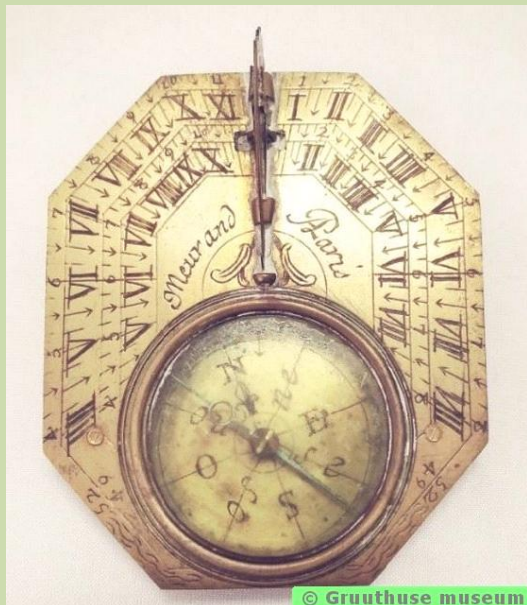
Het Gruuthusemuseum neemt je mee naar drie cruciale periodes in de rijke Brugse geschiedenis. De Bourgondische bloeiperiode van de stad, de iets minder bekende 17e en 18e eeuw en de historistische 'heruitvinding' van Brugge in de 19e eeuw. Deze drie periodes komen tot leven in meer dan 600 collectiestukken die elk een eigen verhaal vertellen.

Zakzonnewijzer van messing en glas met een opbergdoos van leer, papier en fluweel

Objectnummer: XXVI.O.0005

Begin 18de eeuw vindt Michel Butterfield, een Engelsman die vanaf 1677 in Frankrijk woont, dit type zakzonnewijzer uit. Deze zonnewijzer is gemaakt door Meurand à Paris, een gekende horlogemaker. Het is een functioneel en nauwkeurig meetinstrument. De zonnewijzer uit een koperlegering heeft een langwerpige 8-hoekige vorm en bevat ook een kompas. De stijl, de wijzer waarvan de schaduw het uur aangeeft, is hier een inklapbare stift die wat op een vogel lijkt. De zonnewijzer past perfect in de hoes van leer met fluweel aan de binnenkant. De breedtegraden van verschillende Europese steden staan op de onderkant vermeld, zodat de eigenaar overal de tijd kon lezen.

Materiaal: papier, fluweel, metaal en glas.

KATALOGUS Nr.: OOS091 **LOCATIE:** Universiteit Gent

STRAAT EN NUMMER: Krijgslaan 281

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR: 1700 circa

AANTAL STERREN:

In dit interessante museum dat slechts geopend is in de week bevinden zich 2 kleine zonnewijzers. Dit reizigerskompas heeft een ingebouwde zonnewijzer. De zonnewijzer is vermoedelijk uit de 18de eeuw. De maker is Joann Schrettegger. Hij werd aan het museum geschonken door em. Prof. M. Thiery in 1995. Coördinaten van het museum zijn:

"Museum voor de geschiedenis van de wetenschappen"

Gebouw S30 op campus "De Sterre"

Krijgslaan 281

9000 Gent

Tel.: 09 2644930

KATALOGUS Nr.: OOS093 **LOCATIE:** STAM Gent Bijlokesite

STRAAT EN NUMMER: Godshuizenlaan 2

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer maakt deel uit van de collectie van het STAM.

Het STAM ligt op de Bijlokesite, een groene cultuurhaven vlakbij het centrum van Gent, en vertelt 'Het verhaal van Gent' in de historische Bijlokeabdij. De middeleeuwse abdijrefter alleen al is een bezoek waard.

De zakzonnewijzer is gemaakt door Andreas Vogler.

Regelmatig achthoekige basisplaat waarin een kompas is ingewerkt (om zich te kunnen oriënteren). Op één zijde van de basis, die bovenaan versierd is met een gegraveerd gestyleerd bloemornament, scharniert een ring waarop de daguren zijn aangebracht. Deze ring kan gewenteld worden over zijn verticale diameter, en volgens een bepaalde hoek geplaatst a.d.h.v. Een gegradeerde sector die op de breedtegraad van een bepaalde geografische plaats wordt ingesteld, parallel met de evenaar. De schaduw van de naald van de ring duidt het uur aan als de naald zich loodrecht t.o.v. Het vlak van de uursirkel bevindt. In de lente- en de zomermaanden gebeurt dit met de punt van de naald; in de herfst- en wintermaanden met de basis van de naald. De zonnewijzer heeft op de keerzijde breedtegraad aanduidingen en een signatuur. Bij de zonnewijzer hoort een gedrukte gebruiksaanwijzing, opgesteld door Vogler in het Duits en het Frans, met op de keerzijde de breedtegraden van een reeks West-Europese steden.

Hoogte 1,5 cm, (geheel) breedte 5,6 cm, (geheel) diepte 5,9 cm

Tekst: STAM

© STAM Gent

KATALOGUS Nr.: OOS156 **LOCATIE:** STAM Gent Bijlokesite

STRAAT EN NUMMER: Godshuizenlaan 2

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

Het STAM ligt op de Bijlokesite, een groene cultuurhaven vlakbij het centrum van Gent, en vertelt 'Het verhaal van Gent' in de historische Bijlokeabdij. De middeleeuwse abdijrefter alleen al is een bezoek waard.

KIK objectnummer: 131818

Zakzonnewijzer met kompas. Gemaakt door Le Maire et fils (zonnewijzermaker). Paris[FR]

Afmetingen: hoogte 6.7 cm breedte 6 cm

Nr. Cliché: M216686

Objectnummer: A65.02.083

Basisplaat in de vorm van een regelmatige achthoek, waarin een kompas is ingewerkt. Op de voorzijde staan de uren van de dag aangeduid. Er is een driehoekige, scharnierende gnomon aangebracht die kan uitgeschoven worden, waarop de hoekgraden van 40 tot 60° zijn aangeduid. Het kompas is gesigneerd. Op de keerzijde zijn de breedtegraden gegraveerd van een aantal West-Europese steden.

STAM

Bijlokesite

Godshuizenlaan 2

B-9000 Gent

© KIK-IRPA, Brussel

© STAM Gent

KATALOGUS Nr.: OOS169 **LOCATIE:** Universiteit Gent

STRAAT EN NUMMER: Krijgslaan 281

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

In dit interessante museum dat slechts geopend is in de week bevinden zich 2 kleine zonnewijzers. Dit reizigerskompas met zonnewijzer is uit de eerste helft van de 19de eeuw. De maker is David Beringer een mechanicus. De maker heeft verschillende andere zakzonnewijzers gemaakt die op veilingen werden aangeboden. Meerdere zonnewijzers zijn hiervan kubusvormig. De zonnewijzer werd aan het museum geschonken door em. Prof. M. Thiery in 1995. Coördinaten van het museum zijn:

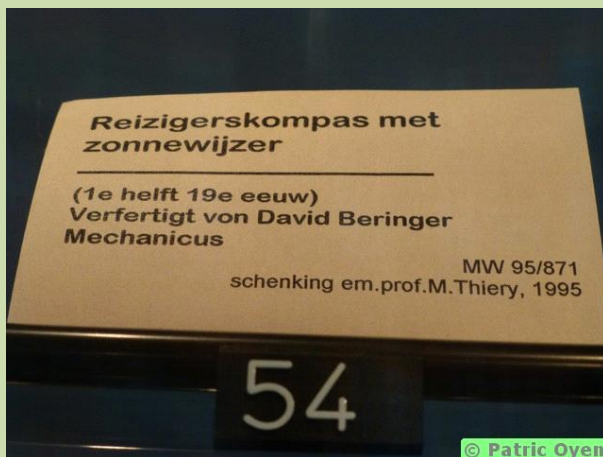
"Museum voor de geschiedenis van de wetenschappen"

Gebouw S30 op campus "De Sterre"

Krijgslaan 281

9000 Gent

Tel.: 09 2644930

KATALOGUS Nr.: OOS194 **LOCATIE:** STAM Gent Bijlokesite

STRAAT EN NUMMER: Godshuizenlaan 2

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer maakt deel uit van de collectie van het STAM.

Het STAM ligt op de Bijlokesite, een groene cultuurhaven vlakbij het centrum van Gent, en vertelt 'Het verhaal van Gent' in de historische Bijlokeabdij. De middeleeuwse abdijrefter alleen al is een bezoek waard.

Frans zonnewijzertje gemaakt door Lange de Bourbon.

Objectnummer: 14269

Afmetingen: 22 mm hoogte, 30 mm breedte en 54 mm diepte.

Objectnummer: 14269

© STAM Gent

© STAM Gent

KATALOGUS Nr.: OOS199 **LOCATIE:** STAM Gent Bijlokesite

STRAAT EN NUMMER: Godshuizenlaan 2

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer maakt deel uit van de collectie van het STAM.

Het STAM ligt op de Bijlokesite, een groene cultuurhaven vlakbij het centrum van Gent, en vertelt 'Het verhaal van Gent' in de historische Bijlokeabdij. De middeleeuwse abdijrefter alleen al is een bezoek waard.

Magnetische zonnewijzer in de vorm van een diptiek. In het tijdschrift Zonnetijdingen van de Zonnewijzerkring Vlaanderen beschreef Aimé Pauwels de twee magnetische zonnewijzers uit onze collectie uitvoerig. De zakzonnewijzers in diptiekvorm geven het uur aan door de naald van het kompas. Ze zijn samengesteld uit een vertikaal en een horizontaal gedeelte die via een scharnier aan elkaar bevestigd zijn. Meestal zijn ze voorzien van meerdere functies en bevatten ze tal van gegevens.

Aime Pauwels onderscheidde hier volgende functies: een horizontale zonnewijzer, een equatoriale zonnewijzer, zonnewijzer bij maanlicht, een altijddurende kalender, een windroos, breedteligging van een aantal steden, een kompas. De zakzonnewijzer is gesigneerd.

Vervaardiger: Carolus Bloud.

De zonnewijzer is uit de 17 de eeuw.

Objectnummer: 03074

© STAM Gent

KATALOGUS Nr.: OOS201 **LOCATIE:** STAM Gent Bijlokesite

STRAAT EN NUMMER: Godshuizenlaan 2

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer maakt deel uit van de collectie van het STAM.

Het STAM ligt op de Bijlokesite, een groene cultuurhaven vlakbij het centrum van Gent, en vertelt 'Het verhaal van Gent' in de historische Bijlokeabdij. De middeleeuwse abdijrefter alleen al is een bezoek waard.

wind rose of 32 numbered directions; rotating alidade; hole for viewing compass A pin gnomon dial: day lines for the days with integer length of the day and the declination of the sun with the symbols of the zodiacal signs [8- 16] (the pin gnomon is missing); German clock with full, half and quarter hours [7 - XII - 5] Signature: pavlvs reinman faciebat German hours, scale for [4 - 12 - 8]; compass; symbolic faces for sun and moon; pin gnomon dials (the pin is missing) for Italian hours [9 - 22] (from sunset) and Babylonian hours [2 - 15] (from sunrise), year of production 1599 lunar volvelle which converts lunar to solar time, but the movable brass disk is missing (see the picture of the attached example); surrounded by Julian and Gregorian epacts; maker's mark: crown; place of production mark: n (Nuremberg) een gelijkaardig exemplaar bevindt zich in het Museum für Hamburgische Geschichte, inv. Nr. 1913.135

Tekst: STAM

KATALOGUS Nr.: OOS202 **LOCATIE:** STAM Gent Bijlokesite

STRAAT EN NUMMER: Godshuizenlaan 2

POSTNUMMER: 9000

Type: ZAK **GEMEENTE:** Gent

DEELGEMEENTE: Gent

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

De zonnewijzer maakt deel uit van de collectie van het STAM.

Het STAM ligt op de Bijlokesite, een groene cultuurhaven vlakbij het centrum van Gent, en vertelt 'Het verhaal van Gent' in de historische Bijlokeabdij. De middeleeuwse abdijrefter alleen al is een bezoek waard.

Maker: Paulus Reinman

De zonnewijzer dateert tussen 1575 en 1600

Objectnummer: 03076

De zonnewijzer is bijna identiek aan deze in record OOS199

KATALOGUS Nr.: OOS209 **LOCATIE:**

STRAAT EN NUMMER: DR. Jules Persynplein

Type: ZAK **GEMEENTE:** Lochristi

POSTNUMMER:

DEELGEMEENTE: Wachtebeke

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

Toen Aquafin rioleringswerken aankondigde op het Dr. Jules Persynplein in Wachtebeke, was de verwachting om archeologische resten aan te treffen bijzonder groot. Tot een veertigtal jaar geleden was het namelijk de plek waar het kasteelken Maelstede stond. Tijdens het vooronderzoek in 2011 en de daaropvolgende archeologische opgraving in 2012 kwamen niet alleen de resten van dat kasteelken, maar ook van voorgangers aan het licht.

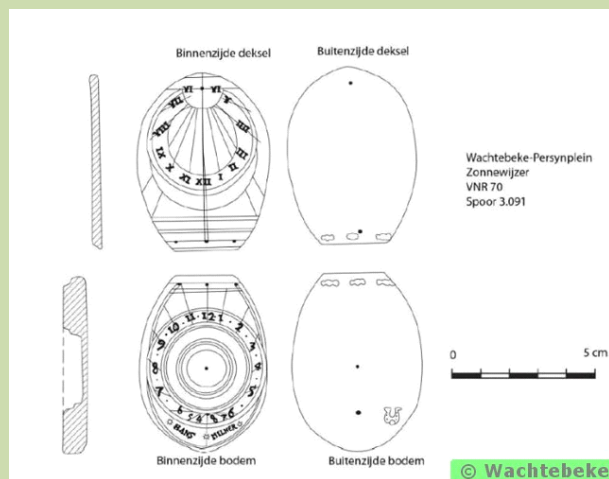
Archeologen vonden in de vulling van één van de afvoerkanalen een opmerkelijk object: een ivoren zonnewijzer. Door jarenlang van lucht en licht te zijn afgesloten, is de wijzer uitzonderlijk goed bewaard. De ouderdom van dit object loopt samen met de oprichting van het uiteindelijke kasteelken in de 17e eeuw.

Aan de binnenzijde is de naam van de maker aangebracht: een zekere Hans Milner. Hij behoorde tot een familie uit Nürnberg Duitsland, die faam maakte in de loop van de 17e eeuw in het maken van zonnewijzers. Op de achterzijde is een merkteken aangebracht in de vorm van een hoefijzer.

Tekening van de zonnewijzer (BAAC Vlaanderen).

tekst: Lien Lombaert, erfgoedconsulent provincie Oost-Vlaanderen

De tekst is gebaseerd op: Demoen D., Vanden Borre J., Van Remoorter O. & De Cleer S., 2014. Archeologische opgraving Wachtebeke – Persynplein, BAAC Vlaanderen Rapport.

KATALOGUS Nr.: LIM180 **LOCATIE:** Apotheekmuseum

STRAAT EN NUMMER: Markt 45

POSTNUMMER: 3680

Type: ZAK **GEMEENTE:** Maaseik

DEELGEMEENTE: Maaseik

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

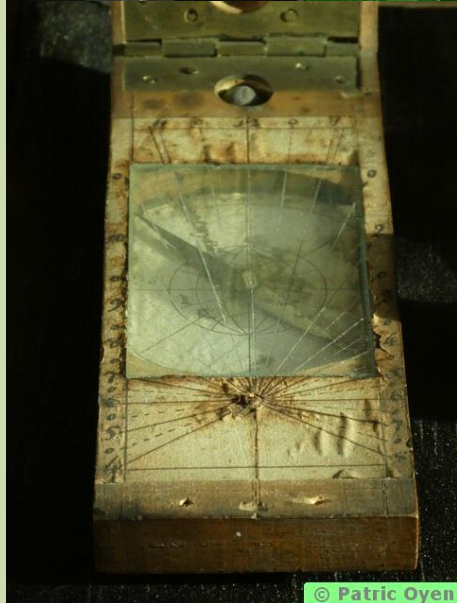
De zakzonnwijzer is uitgestald in een kleine vitrine van het apotheekmuseum. De zonnwijzer is in hout gemaakt. Op het hout is papier gekleefd. Het instrument bestaat uit drie delen. Een verticale zonnwijzer, een horizontale zonnwijzer en een kompas. Het koordje dat diende als stijl voor beide zonnwijzers is afgebroken en hangt los aan de verticale zonnwijzers. Aan de cijfers te zien is het waarschijnlijk een zeer oud instrument dat gemaakt is door een kenner, doch niemand professioneel.

© Patric Oyen

© Patric Oyen

© Patric Oyen

© Patric Oyen

KATALOGUS Nr.: ANT243 **LOCATIE:** Taxandriamuseum

STRAAT EN NUMMER: Begijnenstraat 28

POSTNUMMER: 2300

Type: ZAK **GEMEENTE:** Turnhout

DEELGEMEENTE: Turnhout

BOUWJAAR:

AANTAL STERREN:

Oud messing equatoriaal zonnwijzertje.

KATALOGUS Nr.: ANT215 **LOCATIE:** Abdij van Tongerlo

STRAAT EN NUMMER: Abdij van Tongerlo

POSTNUMMER: 2260

Type: ZAK **GEMEENTE:** Westerlo

DEELGEMEENTE: Tongerlo

BOUWJAAR: 1772

AANTAL STERREN:

Abdij van O.L.Vrouw te Tongerlo
Kompaszonnewijzer met wegklapbare stijl.
Opschrift: "Albertus Meulemans Tongerlo 1772"
Materiaal: Messing
51 mm hoog en 75 mm breed

De foto is afkomstig van de website <http://balat.kikirpa.be/> van HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR HET KUNSTPATRIMONIUM.

De Belgische kunstgeschiedenis in een muisklik, met bijna 650 000 gratis downloadbare foto's

© KIK-IRPA, Brussel